

Koldingbogen

ÅRSTAL:	1980
FORFATTER:	Jørgen K. Schmidt
TITEL:	Drengår i Kolding
KORT RESUME:	Forfatterens barndoms minder

Drengear i Kolding

af Jørgen K. Schmidt

Min dåbsattest viser, at jeg er født d. 13. marts 1904, og mine forældre har fortalt mig, at det var på Møllevej nr. 1, i huset ved siden af bager Schnell. Det var et nyt hus, hvor den årlige husleje var 150 kr. På grund af bekendtskab blev den nedsat til 125 kr.

Indtil min konfirmation boede vi 6 forskellige steder i Koldings sydlige bydel.

Møllevej nr. 1	fra 1904–1907
Karolinegade	fra 1907–1909
Bjerggade nr. 4	fra 1909–1912
Rosengade	fra 1912–1914
Grønnegade nr. 2	fra 1914–1918
Mariegade 22	fra 1918–1920

Mine erindringer fra barndomstiden i Kolding går tilbage til mit 3. år og jeg husker meget af det, der skete i og omkring hjemmet, hvor vi boede.

Lejligheden var i 2 etager, men lille, og husede far, mor og vi 4 hjemmeværende børn. Den ældste var ude at tjene, da vi flyttede til Karolinegade i 1907, og så måtte vi nødvendigvis have en logerende, en hr. Riis, der var formand under bygningen af en jernbetonbro over åen ved Nybrogade. Riis havde råd til at holde avis, og den fik jeg lov til at bringe ham hver aften, og fik i reglen 1 øre for min ulejlighed.

Fra denne tidlige barndom har jeg minder, som endnu står for mig som eventyrlige, selv om jeg allerede dengang var klar over, at min far var svagelig og led af gigt og astma, og at denne omstændighed nok har været medårsag til, at far tit var arbejdsløs.

Engang havde han arbejde i en hel uge, og jeg husker klart, hvordan han viste mor de 12 kr. han havde tjent, d.v.s. 20 øre i timen.

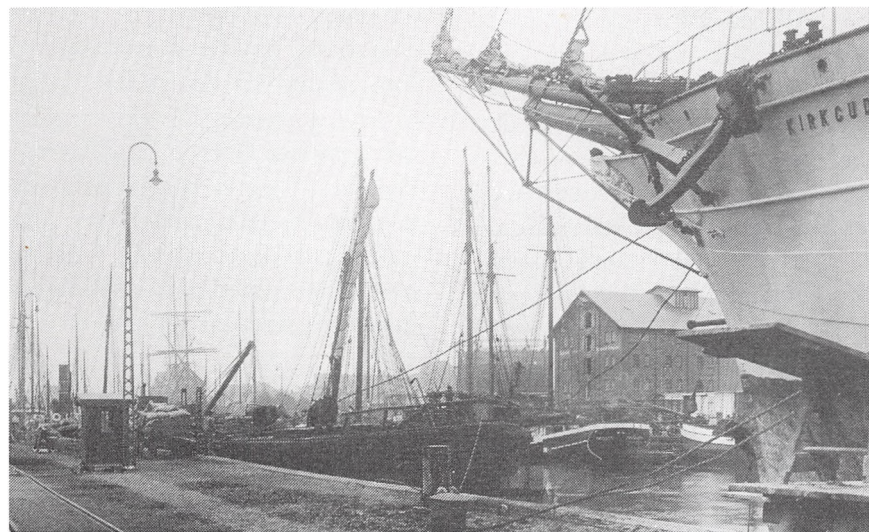
Hele familien fulgte med i, om far havde arbejde, og der var en fælles glæde, når fars tilstand var nogenlunde god, og i særdeleshed når han også havde arbejde.

Det var vistnok mest på havnen, man måtte opholde sig for at få arbejde, og senere hen blev jeg klar over, at dette havnearbejde oftest bestod i at køre kul i store trillebørrer fra skibet over gaden – på en smal bro højt oppe i luften – ind over kulgården, så tilbage igen o.s.v. Dette arbejde var for hårdt for fars fysik, så denne periode af fars liv var en prøvelse både for ham og for mor og os børn. Når

han kom hjem fra en sådan dags arbejde, måtte han i lang tid hoste ud og sidde og komme til kræfter.

Vi havde vel nok en kærlig mor og en trofast og arbejdsom far. Under de forhold, hvor der var mest arbejdsløshed, måtte mor også arbejde uden for hjemmet.

Hun hjalp folk med storvask og trappevask, og var en overgang køkkenhjælp i Thye's restaurant i Søndergade overfor træskomand Jacobsen, hvorfra vort daglige fodtøj, vore træsko, blev leveret. Lugten af hans værksted sidder endnu i min næse. En overgang var mor også medhjælp hos

Sådan så der ud på Kolding Havn omkring 1919.

Søndergade i Kolding med træskohandler Jacobsens forretning. Kiosken på Sønderbro (med spåntag) er opført af tømremester Hans Ludvig Hansen antagelig omkring 1920. Arbejdet udførtes af tømmer Hans Petersen og lærlingen Jørgen K. Schmidt.

skræddermester Hans Jensen i Søndergade, der hvor vi drenge begge to senere blev bydrenge.

Op gennem årene fik far dog noget mere fast arbejde. Han gravede folks haver, og jeg husker, at han var glad for at grave elværksbestyrer Buemanns have i den nordlige bydel.

Senere fik han arbejde på Rendebanen, hvor han lavede rottegift, og senere igen arbejde på Bruuns Tobaksfabrik i Helligkorsgade, men allersidst i de sidste 10 år af fars levetid, udførte han skomagerarbejde og forsålede folks fodtøj og havde et lille værksted i kælderen ganske nær Mariegade nr. 28. Det var de 10 lykkeligste år af fars liv, hvor han var blevet som et nyt menneske.

I Karolinegade var min bedste legekammerat ølbrygger Larssens søn, Alfred. Ølbryggeriet havde indkørsel i Karolinegade, lige over for huset hvori vi boede. Det var spændende at få lov til at se det, der foregik der; det forekom jo som noget, jeg aldrig havde oplevet før. Der var også en hestestald til her og med hesten spændt foran vognen hentede vi kløver og græs oppe på Hollænders teglværks jord.

Langs med huset var der en smal gang ind til baghaven, hvori der ikke var andet end lidt græs, og midt i dette område står et stort dejligt gråpæretræ, som vi havde megen glæde af.

Langs skellet var der et stakit med tremmer og en hæk, der grænsede ind til 3 baghaver, hvor de tilhørende huse lå ud til Dalbyvej.

Det 3. hus beboedes af familien Rudolph, som kom til at betyde en hel del for os. Sønnen Peder var også en af mine legekammerater og fru Rudolph og søsteren Andrea var så venlige imod mig.

Rudolph havde i begyndelsen en dagvogn, som havde tur til Christiansfeld, og jeg fik den oplevelse

Østergade i Kolding omkring 1910. Nederst i gadens venstre side ligger Østergades Varehus, kaldet »Billigheden».

at komme med den, da jeg engang skulle på ferie i Stubbum.

Senere fik Rudolph en stor rutebil, der havde massive gummiringe. Denne rutebil havde tur til Christiansfeld og Haderslev, og med den havde jeg senere under krigen en oplevelse, som jeg aldrig glemmer. Rudolph havde også en charabanc, og i den kørte vi børn, som gæster ved Peders fødselsdag til Idyl, som dengang var et yndet udflugtssted. Der var bare det ved den tur, at jeg var meget utilfreds med den kjolelignende bluse, som mor havde købt til mig i denne højtidelige anledning i »Billigheden«, ved siden af KFUM.

På hjørnet af Karolinegade og Sdr. Landevej boede cykelhandler Knudsen, der senere fik en stor cykelforretning i en ejendom ved Haderslevvej, som nu er nedrevet. Sønnen, Peder Knudsen, var på min alder og havde en 3-hjulet cykel, som jeg fik lov at prøve. Det var jo spændende. Ingen af os tænkte dengang på, at Peder skulle blive direktør på De Danske Mejeriers Maskinfabrik, og at jeg som arkitekt kom i samarbejde med ham om opførelsen af mejerier senere hen, eller at jeg fik det privilegium at tegne hans hus i nærheden af Kristkirken i Kolding.

En dag måtte vi flytte fra Karolinegade. Det skete ved hjælp af

trækvogn. Jeg var nu stor nok med mine 5 år til at bære den lille grønne petroleumslampe helt om til Bjerggade, hvor vi kom til at bo på kvisten.

Vor nabo i Bjerggade nr. 2 var tømremester Laursen, der havde 4 sønner: Richard, Ejnar, Viggo og Jeppe. Det var et et-etages hus med en meget lille gård, hvor der i udhuset var dueslag med hyggeligt kurrende duer. Drengenes forældre var venlige, hvorfor jeg kom meget der. Jeg så op til Richard, som mærkeligt nok kom til at betyde så meget for mig også senere hen.

Richards forældre ville have at han skulle gå i søndagsskole, og det var nok anledningen til, at jeg også gerne ville gå i søndagsskole. Det var mor meget glad for, så hver søndag kl. 1 fulgtes Richard og jeg sammen til søndagsskolen henne i »Bethel«, der lå på hjørnet af Industriforeningsgade og Frederiksgade, som de hed dengang.

Der var mange drenge i Bjerggade, men de fleste af dem, jeg husker, var ældre end mig. Højere oppe i gaden boede Victor Petersen og hans broder Søren, den senere »Ford-Petersen«, som alle i Kolding kendte.

Ved siden af Victors familie boede Sofus Rosenberg, som var jævnaldrende med Victor og mig.

Overfor de nævnte to familier boede støbemester Nielsen, der

Mødre og børn på trappen til Bjerggade 4. Nederst til venstre står Jørgen Schmidt med sin mor.

havde 3 sønner, så var der mælke-
mandens søn Viggo Lauth og Peter
Korsbang, som blev de mindre
drenge anfører, når vi gik på togt
ud i engene ved Alpedalen.

De store oplevelser var naturlig-
vis, når vi legede røvere eller cow-
boys og indianere. Til dette for-
mål klædte vi os ud i opsprættede
sække, som blev forsynet med far-
verige tøjstrimler ned langs si-
derne.

Vi byggede huler i tætte buskad-
ser, eller udkigsposter i de høje
bøgetræer. Våbnene var udsavede
geværer eller buer og pile.

Vor adfærd oppe på Stejlbjerg
var ikke yndet af opsynsmanden,
som boede i Industriforeningsga-
de, og han var altså den skjulte
fjende, som vi altid måtte være år-
vågne overfor.

Richard Laursen, var en god
kammerat og tilmed fysisk stærk,
således at han op igennem årene i
skolen var de mindre drenge

beskytter. Han kunne sætte selv
drenge fra ældre klasser på plads.

Når sommeren kom i Bjerggade,
kom også det årlige sommerteater,
»Sommerlyst«. Øverst i Bjerggade,
ind mod Stejlbjerganlægget lå tea-
terkomplekset med en forhave,
hvor der kunne serveres kaffe ved
de hvide borde. Her sad direktø-
ren ofte, og jeg mener at kunne
huske, at han hed Simonsen.

En gang om året blev alle børn i
gaden inviteret til at se sommerre-
vyen. Jeg husker kun hvad stykket
hed een gang, det var da de spille-
de: »Kærlighed uden Strømper«
og her forekom sangen: »Køb
blomster, køb blomster, en rose så
rød«.

Peter Korsbang, der boede nede
ved hjørnet af Bjerggade, danne-
de af de mindre drenge et hold
pionerer, der skulle gå på nye op-
dagelser ude i naturen. Det var
spændende oplevelser vi kom ud
for. Han førte os ud i engene langs
Kolding å, helt ud til Alpedalen.

Gunnar Laursen og hans familie
boede henne ved vejen ind til Sky-
debanen, hvor der hvert år blev af-
holdt konkurrenceskydning (af
mænd i høje hatte).

Lejligheden på kvisten i Bjerg-
gade nr. 4 var alt andet end kom-
fortabel. Men vi var jo ikke vant
til noget der var bedre, og savnede
det derfor ikke.

Værten, murermester Nielsen og
hans hustru var meget flinke folk,
og de havde en søn, Henry Kaltoft
Nielsen, som jeg legede med.

Jeg husker at vi børn fik mæs-
linger, mens vi boede her. Alle
vinduer blev blændede af med
tæpper, for der måtte ikke komme
lys ind.

Far var til stadighed arbejdsløs,
og jeg vil aldrig kunne glemme, at
der var tale om, at vi ikke kunne
få råd til at købe juletræ. Juleaf-
tensdag opholdt jeg mig nede ved
trappeindgangen, spejdende ned
imod hjørnet af Bjerggade, i for-

ventning om at far måtte komme
med et juletræ. Stor var glæden,
da jeg så far komme i sine snabel-
træsko med et lille træ i hånden,
julen var reddet.

I foråret 1911 blev jeg indmeldt
i forskolen ved Blæsbjerggade og
mor fulgte med mig for at se, om
det hele nu gik rigtigt til, for her-
med begyndte et nyt og spændende
afsnit af mit liv.

Samtidig måtte vi igen flytte og
denne gang blev det til en nærlig-
gende gade, Rosengade, hvor vi
kom til at bo ved siden af familien
Meiling, hvis søn Alfred (den sene-
re bademester) blev min klasse-
kammerat.

Også købmandens søn Ejgil
Thule Jørgensen på hjørnet af Ro-
sengade og Vejrupsgade var een af
de legekammerater, som jeg sene-
re i 1919 var sammen med i
Grænseborgen, som var KFUM
og KFUKs sommerlejr i Vargårde
nær Hejls.

I 1914 skulle vi igen flytte, og
det blev til nabogaden, Grønnega-
de nr. 2, stuen. Det var som sæd-
vanlig en 2 vær. lejlighed, og min
bror Christian måtte have sin seng
under trappen, der førte op til lej-
ligheden på 1. sal. Jeg husker, at
Christian havde beklædt væggene
med billeder fra cigaretpakkerne,
så det stank af tobak fra de festligt
farvede billeder, som mest var af
skønne damer. Christian blev ud-
lært som tømrer i 1915 hos tøm-
rermester Bondesen, og skulle i
denne anledning anskaffe sig no-
get værktøj. For at hjælpe til med
at løse dette problem, måtte jeg
bede skolen om at få mine opspa-
rede penge udbetalt – i alt 18 kr.

Fra Bjerggade, Rosengade og
fra Grønnegade her i den sydlige
bydel gik den daglige tur til sko-
len over den gamle Langebro, en
træbro, som vi passerede 4 gange
daglig gennem de 7 skoleår fra
1911–1918, og i denne periode
fra 1914–1918 havde vi jo den 1.
verdenskrig.

Det der optog os mest vedrørende krigen var at følge hærenes frem- eller tilbagerykning i Nordfrankrig. Dette kunne vi se i boghandler Svend Jensens vinduesudstilling i Helligkorsgade. Jeg husker jo også rationeringsmærkerne og så dette, at vi kunne spise til middag i »Samaritanen«, der havde til huse i friskolens kælderetage.

I forskolen ved Blæsbjerggade gik vi i de 2 første klasser, hvor vi havde den afholdte lærer Christensen, som senere blev kordegn ved Kristkirken i Kolding. Lige over for skolen boede slikmutter, og var der en øre til overs nu og da, så fik vi her et slikæble, der sad på en pind. Ikke alene de par slikæbler, jeg fik her, men måske mere, at den daglige føde bestod af rugbrød med sukker på gjorde, at jeg mistede flere tænder. Jeg glemmer aldrig den pine det var, at få tænder trukket ud her i forskolen. Denne operation foretoges af en ældre tandlæge A. M. G. Friis, som prøvede flere gange med forskellige tænger for at få krabaten ud. Ved siden af slikmutter boede landpostbud Pedersen, hvis søn Harald kom til at gå i klasse med mig. Harald blev een af mine bedste venner for hele livet.

Fra 1913-1918 gik vi på drengekolen ved Ålykkegade. I de første 4 år havde vi lærer Lund til klasselærer, medens vi fik lærer Aagaard som klasselærer i det sidste skoleår. Vi var meget glade for vores lærer, og dette gav sig udslag i, at vi samlede vore spareskillingen sammen og forærede vor klasselærer en fødselsdagsgave. Engang var det en tre-armet mes-singlysestage, en anden gang Peder Willemoes i gips.

Jeg tror, at vi alle i klassen var glade for, at dagen i klassen begyndte med morgensang. »Morgensund har guld i mund og guld betyder glæde, og glædelig er hver en dag som leves til Guds velbehag, om end vi måtte græde.« Og så bad vi Fadervor.

3. b fotograferet i Drengeskolens gård ved Ålykkegade i 1913. Yderst til højre står lærer Lund, senere kantor ved Sct. Nicolai kirke.

Det er for mig bemærkelsesværdigt, at fire af os i klassen fulgte hinanden gennem hele livet.

Et af de forhold, der evt. har medvirket til vort sammenhold, har måske været den kendsgerning, at vi på grund af vore sangstemmer blev udpeget af lærer Lund til at synge i Nicolajkirkens kor, hver søndag samt lørdag eftermiddag, når vi skulle sætte salmenumrene i vægtavlerne i kirken. Vi skulle også medvirke ved de salmer, der skulle synges til begravelser og ved graven på kirkegården.

Harald havde en byplads; henne hos musikhandler Marcus på torvet og jeg hos skræddermester Hans Jensen i Søndergade.

Det at synge i kirken gav 15 kr. om året, og min byplads gav 1,25 kr. ugentlig. For dette beløb skulle der ydes gadefejning hver morgen mellem 7 og 8 forinden skolen og arbejdes hver eftermiddag fra

kl. 16 til 19.30. Inden hjemturen fik jeg smurt mad og en kop mælk. Et væsentligt tilskud til lønnen var konfirmationstøjet, som jeg ville få dersom jeg blev som bydreng i de 3 år indtil min konfirmation d. 25. marts 1918.

Det at medvirke til at tjene til familiens underhold, og den glæde i familien det bevirkede, gjorde at jeg ligefrem glædede mig over at kunne hjembringe pengene til mor. Det gav også anledning til at jeg bestræbte mig på at få drikkepenge, når tøjet fra skræddermeisteren blev afleveret til kunderne. Her kunne der være et problem, for når der kun var brunt papir om tøjet, så måtte jeg aflevere det og sige pænt farvel, men havde jeg det sorte shirtingsklæde over tøjet, skulle jeg jo vente ved døren indtil man kom tilbage med klædet, og i den tid det varede at få tøjet pakket ud, fik kunden i reglen tid til at få den ide: »Den lille høflige

Hans Jensens

1ste Klasses Herre- og Dame-Skræderi,

Søndergade 21, Kolding.

dreng bør have en drikkeskilling«. Det skete ofte, at jeg fik en tiøre, og det var meget, for jeg husker, at jeg hos slagteren fik for 10 øre flæsk, som strakte til hele familien, en skive til de mindre og 2 skiver til de større børn. Far skulle helst have en snaps hver morgen på grund af sit helbred, og sådan en flaske snaps kostede dengang 18 øre.

Når vi måtte skifte bopæl så ofte, var årsagen simpelthen, at vi ikke var i stand til at betale huslejen, og dette forhold blev os børn mere bevidst, efterhånden som vi blev ældre. Vi så os nødsaget til at gå til Hjælpekassen, som kunne

Drenge på Grønsborg i 1919.

yde en håndsrækning nu og da. Det var efterhånden mig, der måtte af sted for at prøve lykken. Jeg måtte gå til Hjælpekassen ved lærer Ibh, der boede lige over for Teknisk skole. Her forrettede jeg ærindet med at sige: »Jeg skulle hilse fra far og mor, at de mangler penge til huslejen og skulle spørge om de kan komme i betragtning med hjælp«. Jeg fik aldrig noget afslag, men 5 kr., som gjorde underværker hjemme; men jeg var mest glad for, at lærer Ibh ikke var min klasselærer. En anden gang, da det var rigtigt galt, måtte jeg gå til redaktør Knud Hansen, som boede oppe på hjørnet af Frede-

riksgade og Rosengade. Her var jeg nok lidt forknytt ved opgaven, så jeg så ned på fødderne af ham, og husker at han havde store støvler med firkantede snuder, og jeg tænkte »Han må være platfodet«. Han strøg mig kærligt over hovedet og sagde: »Lille ven, hils far og mor og sig, at vi nok skal hjælpe«.

Mine lærere anbefalede mig at komme på Latinskolen, men jeg havde besluttet at komme i barberlære, som aftalt med barber Wiese, der var nabo til skrædder Hans Jensen i Søndergade. Denne beslutning skyldtes vel nok de økonomiske omstændigheder hjemme. Far mente, at det ville

være godt, at komme i barberlære, det ville spare på tøjet, da Wiese lagde den hvide kittel til.

En dag, efter at jeg var begyndt hos barber Wiese, spurgte han mig, om jeg var glad for at blive barber?

»Nej«, sagde jeg, »men det mener far er fornuftigt«. »Men hvad vil du være, hvis du selv skulle bestemme?« »Så ville jeg være arkitekt«. »Da skal du da det«, sagde Wiese, og disse ord fik en afgørende betydning for min fremtid. Denne aften løb jeg hjem og fortalte far, at nu skulle han med op på teknisk skole for at tale med forstander Espersen. Det var det første skridt til, at jeg sidder her i dag med den uddannelse, jeg ønskede mig.